

Krajowy ruch turystyczny w woj. lubelskim w latach 2001–2008

Józef Bergier, Barbara Bergier

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Streszczenie: *Obserwacja ruchu turystycznego danego kraju lub regionu jest ważnym elementem budowy jego strategii rozwojowej. W pracy dokonano analizy krajowego ruchu turystycznego w woj. lubelskim w latach 2001–2008. Przeanalizowano zmiany liczby przybywających turystów, cele przyjazdów, wykorzystania bazy noclegowej oraz sezonowości pobytów z uwzględnieniem przyjazdów długookresowych i krótkookresowych. Wyniki analizy wykazały, że Lubelszczyzna nie należy do atrakcyjnych regionów dla turystów, o czym głównie świadczy mała – w porównaniu do innych regionów kraju – liczba odwiedzających ją osób.*

Wstęp

W strategii rozwoju woj. lubelskiego¹ bardzo ważną rolę przypisuje się rozwojowi turystyki, do czego upoważniają bogate zasoby kulturowe regionu składające się z elementów kultury materialnej (od wczesnośredniowiecznych osad po założenia architektoniczne związane z rodami magnackimi) i tradycji ludowych, kształtowane na przestrzeni wielu wieków, jak również położenia wśród lasów, jezior, rzek, dolin i pagórków, nieskażone środowisko przyrodnicze oraz duża różnorodność i bogactwo krajobrazu. Wszystko to sprawia, że region powinien być obszarem coraz większego napływu turystów krajowych i zagranicznych.

Celem artykułu jest próba weryfikacji powyższej hipotezy, jak również określenia podstawowych cech turystyki krajowej do woj. lubelskiego.

Badania dotyczą lat 2001–2008, a podstawowym źródłem informacji są coroczne publikacje statystyczne Instytutu Turystyki [Borne-Januła 2002, 2003, 2004; Byszewska-Dawidek i in. 2005, 2006, 2007, 2008].

1. Rozmiar ruchu turystycznego w woj. lubelskim

Liczba krajowych turystów przybywających w latach 2001–2008 do woj. lubelskiego wynosiła średniorocznie 2,25 mln osób i w liczbach bezwzględnych sytuuje region w rankingu krajowym na miejscach od XIII w 2001 r. do VII w najlepszym 2003 r. W poszczególnych latach liczby odwiedzających woj. lubelskie turystów zmieniały się znacznie w różnych kierunkach. Najmniej turystów odwiedziło województwo w 2007 r., a najwięcej w 2003 r.

Przyjazdów długookresowych na teren Lubelszczyzny było mniej (od 0,5 do 0,8 mln osób rocznie) niż krótkookresowych (od 0,8 do 2,4 mln osób). Liczba wizyt długookresowych sytuuje województwo na miejscach od IX do XIII w kraju. Jeśli uwzględnimy jedynie turystów spoza województwa, to miejsce w rankingu jest jeszcze skromniejsze, tj. od IX do XIV.

Nieco wyższe lokaty i bardzo zróżnicowane w rankingu krajowym w okresie analizowanych lat przypadły pobytom krótkookresowym (od VI do XIII). Zauważyć należy, że ostatnie lata są korzystniejsze. Liczba 1,3 mln turystów krótkookresowych w 2008 r. daje VIII lokatę w kraju.

¹ *Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2006–2020*, t. II: *Cele i priorytety strategii oraz system wdrażania*, Lublin kwiecień 2009.

Tab.1. Przyjazdy krótkookresowe i długookresowe do woj. lubelskiego w latach 2001–2008 w mln osób

Rodzaj pobytu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Długookresowe	$\frac{0,8}{X}$	$\frac{0,8}{XII}$	$\frac{0,8}{XI}$	$\frac{0,6}{XI}$	$\frac{0,8}{IX}$	$\frac{0,6}{XII}$	$\frac{0,5}{XIII}$	$\frac{0,8}{X}$
w tym spoza województwa	$\frac{0,5}{IX}$	$\frac{0,6}{IX}$	$\frac{0,5}{XI}$	$\frac{0,3}{VII}$	$\frac{0,5}{IX}$	$\frac{0,3}{XIV}$	$\frac{0,3}{XIV}$	$\frac{0,4}{X}$
Krótkookresowe	$\frac{1,5}{XIII}$	$\frac{2,4}{VI}$	$\frac{2,4}{VI}$	$\frac{1,4}{IX}$	$\frac{0,8}{X}$	$\frac{1,5}{VII}$	$\frac{1,0}{X}$	$\frac{1,3}{VIII}$
w tym spoza województwa	$\frac{0,5}{XV}$	$\frac{0,5}{XIV}$	$\frac{0,5}{XII}$	$\frac{0,6}{XIII}$	$\frac{0,3}{XIII}$	$\frac{0,4}{XI}$	$\frac{0,4}{XI}$	$\frac{0,4}{XI}$
Ogółem	$\frac{2,3}{XIII}$	$\frac{3,2}{VIII}$	$\frac{3,2}{VII}$	$\frac{2,0}{X}$	$\frac{1,6}{X}$	$\frac{2,1}{IX}$	$\frac{1,5}{XII}$	$\frac{2,1}{X}$

Uwaga: Pod kreską ułamekowa podano miejsce województwa w danym roku

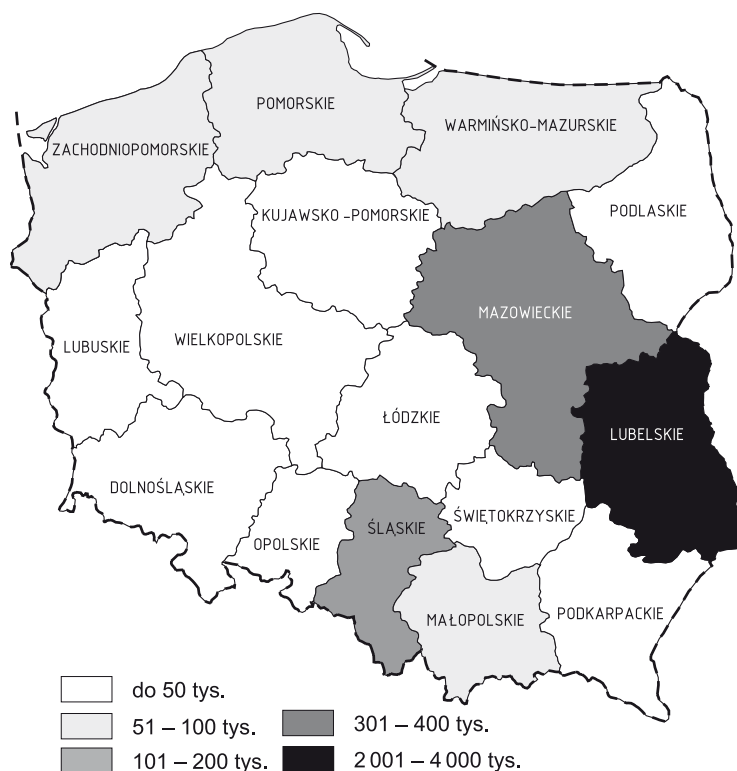
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

Znacznie gorzej prezentuje się Lubelszczyzna w przypadku przyjazdów krótkookresowych turystów spoza województwa. Z liczbą ok. 0,5 mln odwiedzin rocznie zajmuje odległe lokaty w rankingu (z reguły na jego końcu).

W celu bliższego scharakteryzowania przyjazdów turystów do woj. lubelskiego przeanalizowano ich przyjazdy z poszczególnych województw w skrajnych latach.

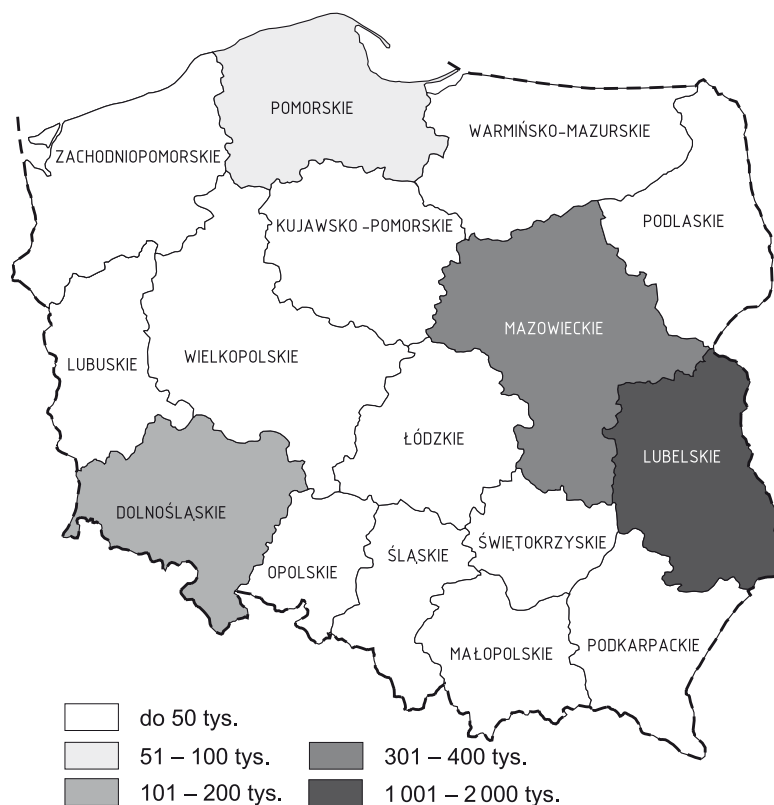
W roku 2001 najwięcej turystów przyjechało z woj. mazowieckiego i śląskiego (mapa 1). W roku 2008 nadal najwięcej turystów przyjechało z woj. mazowieckiego, ale na drugim miejscu znalazło się woj. dolnośląskie (mapa 2).

Mapa 1. Przyjazdy turystów z poszczególnych województw na Lubelszczyznę w 2001 r.

Źródło: [Borne-Januła 2001].

Mapa 2. Przyjazdy turystów z poszczególnych województw na Lubelszczyznę w 2008 r.

Źródło: [Byszewska-Dawidek 2009].

2. Cele przyjazdów

2.1. Cele przyjazdów długookresowych

Dominującym celem tych przyjazdów były odwiedziny krewnych lub znajomych. Udział tego typu przyjazdów w ogólnej liczbie przyjazdów długookresowych wahał się w zależności od roku od 37% do 66% – w ostatnich dwóch latach zaobserwowano stabilizację na poziomie ok. 50%. Widoczny jest też spadek udziału motywów turystyczno-wypoczynkowych podczas dłuższych odwiedzin Lubelszczyzny do najniższej wartości 16% w ostatnim roku. Przyjąć chyba należy ten niski wynik za przejściowy, tym bardziej że w poprzednim roku był bardzo wysoki – 34%. Korzystnym zjawiskiem może być najwyższy na przestrzeni analizowanego okresu udział przyjazdów w celach służbowych i w interesach, który osiągnął w 2008 r. rekordowy wskaźnik, tj. 26%. Być może jesteśmy świadkami przenoszenia celów przyjazdów z turystyczno-wypoczynkowych na cele służbowe i w interesach.

Tab. 2. Struktura przyjazdów długookresowych według celów (w %)

Cele przyjazdów	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turystyka, wypoczynek	32	42	39	22	20	27	34	16
Odwiedziny krewnych, znajomych	53	45	37	66	46	60	51	51
Służbowy, interesy	8	5	14	4	6	2	9	26
Inne	7	8	10	8	28	11	6	7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

2.2. Cele przyjazdów krótkookresowych

Struktura przyjazdów krótkookresowych według celów wizyt jest zbliżona do struktury przyjazdów długookresowych, chociaż w tym przypadku jeszcze wyraźniej widoczna jest dominacja odwiedzin krewnych

i znajomych. Niższy jest udział przyjazdów służbowych oraz turystyczno-wypoczynkowych. Tutaj odwrotnie niż w przypadku przyjazdów długookresowych w ostatnich dwóch latach udział rośnie – do 26% w 2008 r.

Tab. 3. Struktura przyjazdów krótkookresowych według celów (w %)

Cele przyjazdów	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Turystyka, wypoczynek	20	22	21	12	14	9	22	26
Odwiedziny krewnych, znajomych	66	63	69	74	72	81	66	53
Służbowy, interesy	1	6	–	12	11	2	3	17
Inne	13	9	10	2	3	8	9	4

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

3. Wykorzystanie bazy noclegowej

Ważnym czynnikiem rozwoju turystyki jest wykorzystanie oferty noclegowej, co warunkuje rozwój działalności gospodarczej właścicieli tych obiektów.

3.1. Przyjazdy długookresowe

Na przestrzeni analizowanych lat stwierdzono wzrost udziału korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania z 18% w 2001 r. do 39% w 2008 r. kosztem udziału korzystających z mieszkań u krewnych i znajomych. Nadal jednak to mieszkanie u krewnych i znajomych jest dominującą formą zakwaterowania. W 2008 r. 54% przyjeżdżających do województwa na dłuższy czas mieszkało u krewnych i znajomych.

Tab. 4. Struktura wykorzystania bazy noclegowej w przyjazdach długookresowych (w %)

Miejsce noclegu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiekty zbiorowego zakwaterowania	18	24	21	19	11	29	15	39
Obiekty indywidualnego zakwaterowania	20	4	9	4	7	–	15	5
Mieszkanie u krewnych, znajomych	61	60	61	72	51	65	52	54
Domek letniskowy na działce	1	5	7	–	8	4	9	2
Inne	–	7	2	5	23	2	9	–

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

3.2. Przyjazdy krótkookresowe

W przypadku pobytów krótkich obserwujemy odmienną tendencję, tj. spadek udziału turystów korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania z 22% w 2001 r. do 11% w 2008 r. Obniża się też udział korzystających z zakwaterowania u krewnych lub znajomych (tab. 5). Nowym zjawiskiem, szczególnie wyraźnie obserwowanym w ostatnich latach, jest korzystanie z domów letniskowych: w 2008 r. niemal 1/5 turystów korzystała z tej formy zakwaterowania.

Tab. 5. Wykorzystanie bazy noclegowej w przyjazdach krótkookresowych (w %)

Miejsce noclegu	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Obiekty zbiorowego zakwaterowania	22	11	9	21	27	13	13	11
Obiekty indywidualnego zakwaterowania	4	–	1	1	2	2	1	4
Mieszkanie u krewnych, znajomych	70	83	87	73	71	80	77	64
Domek letniskowy na działce	4	5	3	5	–	–	7	19
Inne	–	1	–	–	–	5	2	2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

4. Sezonowość przyjazdów

4.1. Długookresowych

Z ogólnej liczby przyjazdów długookresowych ponad połowa realizowana jest w lecie. W analizowanym okresie udziały przyjeżdżających w lecie podlegały różnokierunkowym wahaniom. W 2002 r. aż 64% przyjazdów długookresowych miało miejsce w lecie, w roku 2004 było to tylko 35%. Jednocześnie wzrasta udział przyjeżdżających w zimie. Zjawisko to jest zapewne wynikiem zmiany mentalności obywateli, którzy uznali, że wypoczynek letni nie jest wystarczający dla zdrowego funkcjonowania. Być może jest to także efekt poprawiającej się oferty wypoczynku zimowego na Lubelszczyźnie.

Za najmniej korzystny okres na odwiedzinach uznano jesień. Wyjazdy w tej porze roku cieszyły się najmniejszym zainteresowaniem turystów, szczególnie w ostatnich dwóch latach, kiedy ich udział wyniósł odpowiednio tylko 9% i 5%.

Tab. 6. Sezonowość przyjazdów długookresowych (w %)

Sezon	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wiosna	13	11	14	20	18	16	22	13
Lato	61	64	63	35	37	44	48	54
Jesień	10	12	11	15	25	20	9	5
Zima	16	13	12	30	20	20	21	28

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

4.2. Krótkookresowych

Pobyty krótkookresowe cechuje bardziej wyrównana struktura przyjazdów według pór roku i tutaj także dominuje okres letni, na który przypada ponad 40% wizyt (tab. 7). Na okres jesienny i wiosenny przypada po ok. 20% pobytów, a ich proporcja zmienia się w poszczególnych latach. Nieco mniejszy udział w strukturze rocznych pobytów zanotowano zimą. Można zauważyć, że pobyty w tej porze roku w ostatnich latach są coraz rzadsze, najniższą wartość osiągnęły w 2008 r. (12%). Wydaje się, że w konkurencji z innymi regionami kraju krótka oferta weekendowa na Lubelszczyźnie zimą jest ciągle mniej atrakcyjna.

Tab. 7. Sezonowość przyjazdów krótkookresowych (w %)

Sezon	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Wiosna	20	24	19	27	18	30	7	26
Lato	66	37	31	26	39	40	48	42
Jesień	1	20	34	24	16	11	26	20
Zima	13	19	16	23	27	19	19	12

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Instytutu Turystyki w Warszawie.

Podsumowanie

Analiza krajowego ruchu turystycznego na Lubelszczyźnie w latach 2001–2008 nie dostarcza optymistycznych informacji o tej ważnej dziedzinie gospodarki regionu. Struktury ruchu turystycznego w województwie z podziałem na pobyty długookresowe i krótkookresowe w zakresie liczby turystów, celów przyjazdów, wykorzystania bazy noclegowej oraz sezonowości odwiedzin pozwalają na kilka konstatacji.

W zakresie liczby odwiedzających turystów stwierdzono, że w ostatnich pięciu latach jej wielkości są na poziomie 1,5–2 mln rocznie, co sytuuje województwo w okolicach X lokaty w kraju. Większy jest udział turystów krótkookresowych – od 0,8 do 1,5 mln. Grupa turystów spoza województwa jest dosyć stała i zawiera się w stosunkowo niskim przedziale od 0,3 do 0,5 mln, co sytuuje woj. lubelskie w gronie regionów o najmniejszej liczbie odwiedzających. Powstaje pytanie, czy głównym tego powodem jest mniejsza atrakcyjność „markowych” ośrodków: Lublina, Zamościa czy Kazimierza, czy mniej korzystna infrastruktura turystyki: drogi, baza noclegowa lub słabsza promocja.

Zauważyć warto, iż w grupie turystów spoza woj. lubelskiego poza gośćmi z woj. mazowieckiego i dolnośląskiego byli w ostatnim analizowanym roku mieszkańcy woj. pomorskiego. Pozostaje mieć nadzieję, że prowadzona w ostatnich latach intensywne promocja Lubelszczyzny w różnych regionach kraju zmieni istniejący stan.

W zakresie celów przyjazdów dominują odwiedziny u krewnych i znajomych, tak w przypadku pobytów długookresowych, jak i krótkookresowych. Niekorzystnym zjawiskiem jest spadek udziału wśród przyjazdów na dłuższy pobyt motywów turystyczno-wypoczynkowych, nieco korzystniejszym natomiast zjawiskiem jest wzrost przyjazdów w celach służbowych i interesach, co może być symptomem wzrostu zainteresowania regionem jako obszarem działań biznesowych. Potwierdzają to także pobyty krótkookresowe. Pozytywnym zjawiskiem w przyjazdach krótkookresowych jest wzrost pobytów o charakterze turystyczno-wypoczynkowym. Być może mniej korzystna oferta województwa w zakresie zabytków jest zastępowana walorami natury i spokoju na krótkie pobyty w małych miejscowościach i na obszarach wiejskich.

Wykorzystanie bazy noclegowej to jeden z przejawów rozwoju i zmian w turystyce. Generalnie obserwujemy coraz mniejsze wykorzystanie bazy noclegowej u krewnych i znajomych, co przyjętą należy jako korzystne zjawisko dla turystyki. W przypadku pobytów dłuższych zwiększa się wykorzystanie obiektów zbiorowego zakwaterowania, natomiast w pobytach krótkookresowych zmniejsza się wykorzystanie tych obiektów na rzecz domów letniskowych, można więc przypuszczać, że ta grupa turystów ceni sobie coraz bardziej spokojne miejsca do wypoczynku. Ale może to być również potwierdzenie faktu, iż coraz więcej osób spoza województwa buduje w regionie domki letniskowe.

W zakresie sezonowości pobytu dominuje wybór okresu letniego, szczególnie w przyjazdach długookresowych. Nowym zjawiskiem na przestrzeni ostatnich lat jest zwiększający się udział pobytów w okresie zimowym, co jest bardzo korzystnym zjawiskiem dla właścicieli bazy turystycznej z racji wydłużenia rocznego czasu pobytów.

Zjawisko to nie występuje w przypadku pobytów krótkookresowych, które zimą wybiera nadal najmniejsza grupa turystów. Można sądzić, że weekendowa oferta zimowa na Lubelszczyźnie w porównaniu do innych regionów jest ciągle mniej atrakcyjna.

Przedstawiona analiza krajowego ruchu turystycznego potwierdza potrzebę stałych, dalszych tego typu badań w poszczególnych regionach. Konieczne wydaje się również rozpoczęcie bardziej szczegółowych badań w poszczególnych ośrodkach turystyczno-wypoczynkowych województwa (Lublin, Zamość, Nałęczów czy Krasnobród).

Stała i możliwie szczegółowa analiza zjawisk w ruchu turystyczno-wypoczynkowym w skali regionalnej, jak i lokalnej jest konieczna dla opracowania i weryfikacji strategii rozwoju turystyki w woj. lubelskim, zważywszy na to, iż pomimo że dzisiejszy jej poziom jest niezadowalający, to pozostaje ona jednym z najważniejszych potencjalnych czynników rozwoju regionu.

Literatura

- BERGIER J. (2007): *Rozwój turystyki przyjazdowej do województwa lubelskiego w latach 2001–2006 przesłanką strategii rozwoju*, [w:] J. Bergier, M. Stelmach (red.), *Kierunki rozwoju turystyki w województwie lubelskim*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska.
- BERGIER J., STELMACH M. (red.) (2007): *Kierunki rozwoju turystyki w województwie lubelskim*, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Białej Podlaskiej, Biała Podlaska.
- BORNE-JANUŁA H., BYSZEWSKA-DAWIDEK M., KULESZA I., LEGIENIS H., ŁACIAK J., RADKOWSKA B. (2003): *Turystyka polska w 2001 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BORNE-JANUŁA H., BYSZEWSKA-DAWIDEK M., KULESZA I., LEGIENIS H., RADKOWSKA B. (2002): *Turystyka polska w 2002 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BORNE-JANUŁA H., BYSZEWSKA-DAWIDEK M., KULESZA I., LEGIENIS H., RADKOWSKA B. (2003): *Turystyka polska w 2003 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BORNE-JANUŁA H., BYSZEWSKA-DAWIDEK M., KULESZA I., LEGIENIS H., RADKOWSKA B. (2004): *Turystyka polska w 2004 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BYSZEWSKA-DAWIDEK M., KULESZA I., LEGIENIS H., RADKOWSKA B. (2005): *Turystyka polska w 2005 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BYSZEWSKA-DAWIDEK M., KULESZA I., LEGIENIS H., RADKOWSKA B. (2006): *Turystyka polska w 2006 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BYSZEWSKA-DAWIDEK M., KULESZA I., LEGIENIS H., RADKOWSKA B. (2007): *Turystyka polska w 2007 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.
- BYSZEWSKA-DAWIDEK M., LEGIENIS H., RADKOWSKA B. (2008): *Turystyka polska w 2008 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa.